

Οι νέες σχολικές βιβλιοθήκες στον 21^ο αι.: προοπτικές και προκλήσεις

Λίλα Σκέμπερη

φιλόλογος, πτυχιούχος Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. Ιονίου Πανεπιστημίου, ΜΔΕ στη Διοίκηση

Πολιτισμικών Μονάδων, υπεύθυνη Σχολικής Βιβλιοθήκης 2^{ου} Γυμνασίου Σερρών

email: lilasske@gmail.com

Στο άρθρο αυτό επιχειρείται μια εκτίμηση της παρούσας κατάστασης και ένας απολογισμός της παρουσίας των σχολικών βιβλιοθηκών (ΣΒ) στην Ελλάδα. Έπειτα εξετάζονται ζητήματα βιωσιμότητας των ΣΒ στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Κλείνουμε με τα συμπεράσματά μας και τις προτάσεις τόσο σε επίπεδο δημόσιας πολιτικής, όσο και σε επίπεδο λειτουργικής διεισδυτικότητας των ΣΒ που αφορούν στη συνεργασία βιβλιοθήκης-σχολείου. Η ύπαρξη και η αποτελεσματική λειτουργία των ΣΒ δεν είναι υπόθεση πολυτέλειας ή σύμπτωμα εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης, αλλά αίτημα ποιότητας, προσδοκία και ανάδειξη ενός άλλου σχολικού πολιτισμού. Κύριο ζητούμενο αποτελεί η ανάπτυξη στρατηγικών, οι οποίες σχετίζονται αναπόδραστα τόσο με την εθνική πολιτική παιδείας, με την αναγνωστική, βιβλιοθηκονομική πολιτική, όσο και με την πολιτική για το βιβλίο και τις νέες τεχνολογίες, τέλος, με την πολιτική για τον πολιτισμό.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολικές Βιβλιοθήκες, προκλήσεις, προοπτικές, βιωσιμότητα, στρατηγικός σχεδιασμός

1.1 Κριτική-απολογισμός της παρουσίας των ΣΒ στην Ελλάδα

Παρόλο που η βιβλιοθήκη μαρτυρείται από τη μακρινή αρχαιότητα¹ και η συμβολή της στη διαμόρφωση του πνευματικού κλίματος και της ζωής είναι αδιαμφισβήτητη, στη νεότερη Ελλάδα το είδος ατύχησε για πολλούς διαφορετικούς λόγους. Κύρια αιτία η απουσία οργανωμένου και θεσμοθετημένου πλαισίου, γεγονός που αντανάκλα την κουλτούρα της χώρας, η οποία δεν ήταν προσανατολισμένη στον πολύ νευραλγικό αυτό τομέα. Η εγχώρια εθνική βιβλιοθηκονομική πολιτική, επισημαίνει ο Ντελόπουλος (2005: 38), υπήρξε σταθερά ακαθόριστη και αόριστη, τυχαία και περιστασιακή. Τουλάχιστον έτσι τη χειρίστηκαν όσοι ανέλαβαν να τη διεκπεραιώσουν ή απλώς εκεί την οδήγησαν λόγω άγνοιας. Η αποχή των βιβλιοθηκών μας από τη συμμετοχή τους στη διαμόρφωση μιας πιο απαιτητικής και προοδευτικής παιδείας είναι οδυνηρή. «Το έλλειμμα 'βιβλιοθήκη', ως θεσμός γενικά και ως παροχή των υπηρεσιών τους ειδικά, δεν μετρείται μονάχα ως απουσία από το πνευματικό γίνεσθαι, αλλά μπορεί να στοιχειοθετηθεί και ως αδίκημα, ως απουσία, γιατί επηρεάζει την υπόθεση του βιβλίου -χαμηλά tirages, μικρός αριθμός αναγνωστών, περιορισμένη διακίνηση, πλημμελής εφοδιασμός και οργάνωση βιβλιοθηκών- και ως αδίκημα για την παρεμπόδιση της ανάπτυξης της φιλιαναγνωσίας, για παρέμβαση στη μετάδοση της γνώσης και της αύξησής της και για την παρακώλυση έως και την αναίρεση της έρευνας που οδηγεί στην

¹ Ήδη από τον Αριστοτέλη με οργανωμένη μορφή (Σεμερτζάκη, 2006)

Σκέμπερη, Λ., «Οι νέες σχολικές βιβλιοθήκες στον 21^ο αιώνα: προοπτικές και προκλήσεις», *Συνεργασία*, αρ. 2 (Σεπτέμβριος 2011)
<http://www.goethe.de/synergasia>

ανακοπή της εξέλιξης της σκέψης και της προαγωγής της επιστήμης και διαμέσου αυτών της μόνης δυνατότητας που έχουν οι μικρές χώρες να γίνουν ισχυρές και ανταγωνιστικές» (ό.π.: 35-36). Οι βιβλιοθήκες μαράζωσαν στο περιθώριο αυτών των κατακτήσεων. Η πολυνομία που τις διέπει και η έλλειψη υποδομής και ικανότητας αναπροσαρμογής στα νέα δεδομένα στερούν απ' αυτές δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Ανάλογη είναι και η μερίδα των ΣΒ - ό,τι κατά καιρούς βαπτίστηκε 'σχολική βιβλιοθήκη'. Τα δεδομένα για τις ΣΒ είναι αποθαρρυντικά. Οι λόγοι πολλοί: η δημοσιονομική πολιτική, η κρατική αντίληψη και η ανασταλτική κάθε προόδου γραφειοκρατική μηχανή, η αμηχανία και ασχετοσύνη των σχεδιαστών της, η δικτατορία του ενός σχολικού εγχειριδίου. «Αρκεί να ανατρέξουμε στα σχετικά άρθρα των νόμων και στα διατάγματα για την εκπαίδευση, για να απορήσουμε σε πρώτη επαφή και να κατανοήσουμε σε δεύτερη ότι μόνο στην κακοδαιμονία δεν είναι επιτρεπτό να αποθέσουμε τα αίτια της απουσίας τους ή έστω μιας κάποιας υποτυπώδους συμβολής τους στα της παιδείας. Η μελέτη του κεφαλαίου αυτού στην ιστορία των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη Ελλάδα αποκαλύπτει την άγνοια των σχεδιαστών της εκπαιδευτικής μας πολιτικής για το θέμα, την έλλειψη πίστης στο θεσμό, την μη πρακτική πρόβλεψη εφαρμογής των προθέσεων των συντακτών τους. Η αοριστία συμπλέκεται με φραστικά εγκώμια της αξίας της βιβλιοθήκης, αλλά παραλείπεται η σύνδεσή της ως παράγοντα επαύξησης της εκπαίδευσης των νέων» (Ντελόπουλος, 2005: 44).

Όλα τα προαναφερθέντα παρεμπόδισαν εξακολουθητικά και αδιάλειπτα τη διαμόρφωση προοδευτικών τάσεων και στάσεων που η σχολική βιβλιοθήκη στην εποχή μας απαιτεί και δικαιούται.

1.2 Εκτίμηση της παρούσας κατάστασης των ΣΒ

Πόσο άλλαξε, όμως, σήμερα η κατάσταση στη χώρα μας από παλιά άραγε; Παρόλο που θεσμικά έχει γίνει τομή με την ίδρυση των 499 Νέων Σχολικών Βιβλιοθηκών το 2000, με χρήματα του Β' ΚΠΣ, και την έμμεση συνακόλουθα αναγνώριση από τη πολιτεία του ζωτικού τους ρόλου στη διαμόρφωση της παιδείας του τόπου, η κατάσταση των ΣΒ στη χώρα μας σήμερα είναι μάλλον στάσιμη. Το προηγούμενο ελπιδοφόρο εγχείρημα κινδυνεύει να πέσει στο κενό, κυρίως λόγω υποχρηματοδότησης, ή ορθότερα, λόγω μηδαμινής χρηματοδότησης, καθώς δεν έχει διατεθεί ούτε ένα ευρώ από επίσημα κανάλια μετά την πρώτη εφαρμογή του θεσμού. Η επέκταση του θεσμού, ενώ προβλεπόταν, καρκινοβάτησε για καιρό² και μόλις τα τελευταία δύο χρόνια παρουσιάστηκε ευοίωνη εξέλιξη, με τη λειτουργία 87 νέων ΣΒ που δημιουργήθηκαν στη δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΥΠΕΠΘ, 2009α) και άλλων 171 ΣΒ της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

² Το 2004 υπήρχαν 499 ΣΒ σε σύνολο 16.089 σχολείων, ήτοι μία βιβλιοθήκη ανά 32 σχολεία. Δηλαδή, 15.590 σχολεία λειτουργούσαν χωρίς ΣΒ το 2004 (πηγή: Ομάδα Μελέτης ΠΟΕΒ, 2004).

Σκέμπερη, Λ., «Οι νέες σχολικές βιβλιοθήκες στον 21^ο αιώνα: προοπτικές και προκλήσεις», *Συnergasia*, αρ. 2 (Σεπτέμβριος 2011)
<http://www.goethe.de/synergasia>

(ΥΠΕΠΘ, 2009β), ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό των ΣΒ σε 757³. Κι αυτή η εξέλιξη όμως τείνει να ακυρωθεί, καθώς η σημερινή συγκυρία είναι πολύ δυσοίωνη και ζοφερή για το μέλλον των ΣΒ. Υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι από τη νέα σχολική χρονιά δεν θα μιλάμε πια για το θέμα "Σχολικές Βιβλιοθήκες", θα μιλάμε γι' αυτές ως 'παρελθόντα μεγαλεία', καθώς, παραμονή της νέας σχολικής χρονιάς, εκκρεμεί η προκήρυξη της νέας θητείας των υπευθύνων ΣΒ.

Συνεπώς, τείνει να επαληθευτεί η δυσοίωνα πρόβλεψη της Ζορμπά, όταν προανήγγειλε ήδη από το 2001 στον ημερήσιο τύπο τον κίνδυνο θανάτου του θεσμού εν τη γενέσει του: «Τα βήματα που έγιναν τα τελευταία χρόνια κυρίως με χρήματα του Β' ΚΠΣ ήταν σε μερικές περιπτώσεις σημαντικά, όπως π.χ. αναφορικά προς τις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, ενώ σε άλλες λιγότερο, όπως π.χ. στις σχολικές βιβλιοθήκες, οι οποίες ιδρύθηκαν εκ γενετής ανάπηρες και, φοβούμαι, θνησιγενείς. Με δεδομένα τα εγγενή προβλήματα προσωπικού, ανανέωσης των συλλογών και λειτουργίας τους, οι πεντακόσιες νέες σχολικές βιβλιοθήκες που λειτούργησαν πέρσι δύσκολα δυστυχώς θα παίξουν τον ρόλο τους και θα βρουν τη θέση για την οποία είναι προορισμένες, τόσο στο σχολείο όσο και στην ευρύτερη κοινότητα. Είναι δυστύχημα τόση προσπάθεια και τόσα χρήματα να μη συνοδεύονται από λειτουργική επιτυχία, υπονομεύοντας μάλιστα στην κοινωνική συνείδηση την ίδια την έννοια της σχολικής βιβλιοθήκης».

Ας δούμε όμως αναλυτικότερα κάποιες επιμέρους όψεις-διαπιστώσεις της λειτουργίας των νέων ΣΒ. Σύμφωνα με την Ασκητή (2007), παρά τα όποια προβλήματα των Σχολικών Βιβλιοθηκών (π.χ. τεχνολογικός εξοπλισμός, εμπλουτισμός της συλλογής, έλλειψη προσωπικού κ.λπ.), προοδευτικά, η σχολική βιβλιοθήκη εξελίσσεται σε σημαντικό κομμάτι της νέας εκπαιδευτικής πραγματικότητας, ξεφεύγοντας από την παραδοσιακή λειτουργία της δανειστικής σχολικής βιβλιοθήκης και αποκτώντας ένα νέο, σημαντικό ρόλο, συμπληρωματικό και ενισχυτικό της διδασκαλίας μέσα στην τάξη.

Οι χρήστες είναι ευχαριστημένοι σε γενικές γραμμές από τη λειτουργία της Σχολικής Βιβλιοθήκης και πολλοί από αυτούς υποβάλλουν προτάσεις για τη βελτίωση του χώρου και των υπηρεσιών της π.χ. αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού, εμπλουτισμό της συλλογής, πρόσληψη και άλλων υπαλλήλων, επέκταση ωραρίου Προτάσεις για τη βελτίωση του χώρου και των υπηρεσιών της Σχολικής Βιβλιοθήκης υποβάλλουν και οι υπεύθυνοι των Σχολικών Βιβλιοθηκών, οι οποίοι προτείνουν τακτική χρηματοδότηση, αλλαγή και εκσυγχρονισμό του τεχνολογικού εξοπλισμού,

³ Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσαν η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοπωλών και οι σύλλογοι Εκδοτών Βιβλίου Αθηνών, Εκδοτών Βιβλίου και Εκδοτών Επιστημονικού Βιβλίου τον περασμένο Γενάρη σε σύνολο 15.547 σχολείων λειτουργούσαν μόνο 767 βιβλιοθήκες.

πρόσληψη ειδικευμένων επιστημόνων της πληροφόρησης, προσθήκη στο ωρολόγιο πρόγραμμα ώρας βιβλιοθήκης, σεμινάρια σε βιβλιοθηκονομικά θέματα κ.λπ.

1.3 Βιωσιμότητα των ΣΒ στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας (Μάρτιος, 2000) είχε θέσει ως στόχο να καταστεί η Ευρώπη η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης ανά τον κόσμο εντός δεκαετίας⁴. Το γρήγορα μεταβαλλόμενο περιβάλλον δράσης, ο ταχύς ρυθμός ανάπτυξης της τεχνολογίας, η εξέλιξη της τεχνολογίας της γνώσης δημιουργούν προκλήσεις για την ευρωπαϊκή εκπαίδευση και έρευνα σε όλες τις βαθμίδες αλλά παρέχουν και νέες δυνατότητες που πρέπει να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά. Σε μια κοινωνία που βασίζεται στη γνώση (σχολική, ακαδημαϊκή, διά βίου), η σχολική βιβλιοθήκη αποτελεί όχι απλώς συνιστώσα του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά αναπόσπαστο κομμάτι του διεθνοποιημένου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Συνεπώς, οι σχολικές βιβλιοθήκες τοποθετούνται στο κέντρο του σχολικού περιβάλλοντος και εμφανίζονται ως ένας εξαιρετικά ζωντανός χώρος στον οποίο διαγράφονται δημιουργικές απαντήσεις και νέες προσεγγίσεις στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Οι Βιβλιοθήκες, όμως, θα πρέπει να ανταποκριθούν σε μια σειρά προκλήσεων για να επιβιώσουν.

Πρώτη πρόκληση, η αναγκαιότητα της ψηφιοποίησης και της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, καθώς ο ψηφιακός χώρος προδιαγράφεται ως το μελλοντικό περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Ζητούμενο οι ψηφιακές υπηρεσίες να συνυπάρχουν για την αναγκαία μεταβατική περίοδο με τις συμβατικές. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να προκύψουν κατά πάσα πιθανότητα βιβλιοθήκες υβριδικού τύπου. Όσον αφορά τον ενδεχόμενο κίνδυνο από την κατακλυσμιαία παρουσία του διαδικτύου, βιβλιοθήκες και διαδίκτυο δεν είναι καθόλου ανταγωνιστικά μεγέθη. Αντιθέτως μάλιστα, ο παγκόσμιος ιστός έχει φέρει πολύ κόσμο πίσω στις βιβλιοθήκες, καθώς οι βιβλιοθηκονόμοι παρέχουν ευκαιρίες για να γεφυρώσουν το ψηφιακό χάσμα και προσφέρουν πιο ποιοτικές αναζητήσεις (Βελισσάρη, 2008). Η προστιθέμενη αξία των υπηρεσιών στις βιβλιοθήκες βασίζεται στην ποιότητα και την αξιοπιστία. Οι βιβλιοθήκες παρέχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο με μεγάλες ταχύτητες και λειτουργούν ως κοινωνικό και ασφαλές περιβάλλον για τους ανθρώπους, συμβάλλοντας στη σμίκρυνση του ψηφιακού χάσματος και στην πολιτιστική δημοκρατία.

Οι βιβλιοθήκες, ωστόσο, πρέπει να δώσουν μάχη για να επιζήσουν και να διατηρηθούν ζωντανές στον απαιτητικό κόσμο της πληθώρας των πληροφοριών. Θα πρέπει να επιδείξουν ευελιξία και προσαρμοστικότητα, όραμα και πρακτικό πνεύμα ταυτόχρονα. Η Burger στη συνέντευξή της στην

⁴ Οι αρχηγοί των κρατών υπογράμμισαν ότι οι αλλαγές απαιτούν όχι μόνο 'το ριζικό μετασχηματισμό της κοινωνίας' αλλά και 'ένα τολμηρό πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και εκπαίδευσης'. Η έμφαση δόθηκε στη συνεχή εκπαίδευση και στη διά βίου κατάρτιση. Κατά συνέπεια οι βιβλιοθήκες παίζουν προεξέχοντα ρόλο στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ (Παπαγιαννακοπούλου, 2006; Τσακαρισιάνος, 2006).

Σεμερτζάκη (2008)⁵ συμβουλεύει του βιβλιοθηκονόμους: «Βεβαιωθείτε ότι ανακαλύπτετε ξανά το ρόλο των βιβλιοθηκών και μην προσκολλάστε σε πρακτικές του παρελθόντος. Επενδύστε στο μάρκετινγκ και απομακρυνθείτε από τις κακές εικόνες που σχετίζονται με βιβλιοθήκες. Δημιουργήστε ένα πεδίο ζωντανίας και ενθουσιασμού. Είναι πρόκληση να γνωστοποιήσετε την πληροφορία που κάνει τον κόσμο να έρχεται στις βιβλιοθήκες».

Επιπλέον, προσθέτει ότι η ιδέα μιας σημαντικής επένδυσης είναι πραγματικά πολύτιμη. Σημαντική επένδυση θεωρεί λ.χ. τη δημιουργία μιας υποδειγματικής δημόσιας βιβλιοθήκης, η οποία θα αποτελέσει εργαστήριο διδασκαλίας για την κοινότητα των βιβλιοθηκών. Άλλωστε, η 'νέα οικονομία' επιβάλλει διεθνώς περικοπές στον προϋπολογισμό των βιβλιοθηκών. Προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα που ήδη έπασχαν από αυστηρές περικοπές και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες καταφεύγουν στην ανάπτυξη συνεργατικών σχημάτων. Η Burger υποστηρίζει εύλογα ότι στον τόπο μας, ένα ενοποιημένο δίκτυο δημοσίων βιβλιοθηκών, φυσικό ή εικονικό, είναι επιβεβλημένο και εφικτό και λόγω μεγέθους της χώρας.

Η διαχείριση γνώσης και οι ψηφιακές τεχνολογίες απαιτούν πράγματι σημαντικότερη επένδυση χρηματικού κεφαλαίου, τεχνολογίας και ανθρώπινου δυναμικού. Λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν μπορούν να καλυφθούν άμεσα οι εξειδικευμένες ανάγκες όλων των σχολικών μονάδων της χώρας και ότι δεν μπορούν να επιβιώσουν μόνες τους στον τομέα της πληροφόρησης, είναι επιτακτική η αναζήτηση λύσεων συνεργείας και δικτύωσης. Οι ΣΒ αποτελούν οργανικό μέρος ενός δικτύου βιβλιοθηκών⁶, οι οποίες συνεργαζόμενες μεταξύ τους αλληλοβοηθούνται και αλληλοσυμπληρώνονται. Η δικτύωση αυτή θα δώσει την ευκαιρία στα σχολεία που συμμετέχουν να έχουν πρόσβαση σε μεγάλη ποικιλία βάσεων δεδομένων και ηλεκτρονικών πηγών, κατάλληλων για το επίπεδο της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης. Η συνεργασία είναι συνεπώς το κλειδί της επιτυχίας στη δημόσια βιβλιοθήκη, η συνάσπιση με πανεπιστήμια ή άλλους φορείς που είναι πιο ισχυρά ιδρύματα, με αποτέλεσμα τη μεταφορά τεχνογνωσίας και την ωφέλεια από το μίρασμα οικονομικών πόρων και ηλεκτρονικών πηγών.

Για τις Βιβλιοθήκες, τέλος, αποτελεί πρόκληση να αναμορφώσουν την αντίληψη για τις ίδιες, να καταστήσουν την παρουσία τους απαραίτητη. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είναι πιο δραστήριες, να συνομιλούν με τον κόσμο, με την τοπική εκπαίδευση και να λειτουργούν ως παιδαγωγοί. Για να το πετύχουν αυτό, οι βιβλιοθήκες σήμερα περισσότερο από ποτέ οφείλουν κατ' αρχήν να προσανατολίσουν τις υπηρεσίες τους στον άνθρωπο (Γεωργοπούλου, 2007). Πρέπει να είναι

⁵ Η Leslie Burger είναι Δ/ντρια της Δημόσιας Βιβλιοθήκης του Princeton και παραχώρησε τη συνέντευξη στη συντάκτρια του ηλεκτρονικού Περιοδικού 'Συνεργασία' Σεμερτζάκη Εύα, στις 11/6/2008.

⁶ Οι διάφορες κατηγορίες βιβλιοθηκών (σχολικές, δημόσιες, δημοτικές, πανεπιστημιακές) δεν αποτελούν παρά επιμέρους σύνολα ενός ενιαίου συστήματος οργάνωσης της γνώσης και κατά συνέπεια της πολιτιστικής δομής. Σκέμπερη, Λ., «Οι νέες σχολικές βιβλιοθήκες στον 21^ο αιώνα: προοπτικές και προκλήσεις», *Συνεργασία*, αρ. 2 (Σεπτέμβριος 2011) <http://www.goethe.de/synergasia>

βοηθητικές και όχι αυταρχικές προς τους χρήστες, να είναι συνεργάσιμες μαζί τους και όχι απρόσιτες, να επικοινωνούν, τέλος, με όλα τα μέσα με το κοινό τους. Παρά τα κοινωνικά δίκτυα και τις νέες τεχνολογίες, η ανάγκη για προσωπική επαφή επιμένει. Η τεχνολογία είναι απλώς το μέσο που επιτρέπει στις βιβλιοθήκες να γίνουν καλύτερες. Εξάλλου σήμερα υπάρχει έντονη επικέντρωση στις πρωτοβουλίες τεχνολογίας για βιβλιοθήκες με στόχο πώς να υιοθετήσουμε τις νέες τεχνολογίες στις βιβλιοθήκες και να προσφέρουμε υπηρεσίες που είναι βολικές για τους χρήστες⁷. Το ζητούμενο είναι πώς να κεφαλαιοποιήσουμε και να εκμεταλλευτούμε τις τεχνολογίες, να θέσουμε προτεραιότητες: η δημιουργία για παράδειγμα πολιτιστικών προγραμμάτων είναι πιο σημαντική σε μια ΣΒ από υψηλής ποιότητας βιβλιογραφικές εγγραφές.

Οι σχολικές βιβλιοθήκες του μέλλοντος θα αποτελούν ένα είδος δημιουργίας ιδεών της κοινότητας, το σημείο συνάντησης μαθητών και εκπαιδευτικών που προσφέρει επιστημονικές συζητήσεις και ευκαιρίες για όλους. Θα μετασχηματιστούν σε ελεύθερους οργανισμούς, σε Κέντρα Υποστήριξης Αυτόνομης Μάθησης, που ανήκουν στην κοινότητά τους και αποτελούν τμήμα της. Στις ΣΒ του μέλλοντος η παραδοσιακή πολιτιστική και μαθησιακή αποστολή των βιβλιοθηκών δεν θα εκλείψει, αλλά θα συνενωθεί με νέες υπηρεσίες που θα τη μετασχηματίσουν σε ένα πολύτιμο πολιτισμικό και κοινωνικό αγαθό, που θα συμβάλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της πολιτικής και πολιτισμικής αποστολής του σχολείου. Οι βιβλιοθήκες θα συνεργάζονται με εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ιδρύματα, θα είναι ενεργά πολιτιστικά κέντρα όπου συναντιούνται οι άνθρωποι⁸. Θα αξιοποιούν όλες τις προϋπάρχουσες υποδομές μέσα από ένα ορθολογικά δομημένο δίκτυο πληροφόρησης που μπορεί να αξιοποιεί τα ωφέληματα του σχεδιασμού της συνεργασίας και των οικονομικών πόρων. Αυτό που απαιτείται επομένως είναι **η εκ νέου σύλληψη της βιβλιοθήκης**, ώστε να γίνει σημείο αναφοράς για όλους και να εξακολουθεί να αποτελεί στοιχείο κοινωνικής συνοχής και δημοκρατικών εγγυήσεων.

1.4 Συμπεράσματα

Η ΣΒ διεθνώς θεωρείται απαραίτητο συμπλήρωμα της μαθητοκεντρικής διδακτικής μεθόδου που έχει ως στόχο την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, τη χρήση ποικίλων ειδών εκπαιδευτικού υλικού, την ανάπτυξη δεξιοτήτων αναζήτησης και την προετοιμασία για τη διά βίου εκπαίδευση. Η

⁷ Η ανταπόκριση των χρηστών, ιδίως των νεαρών στα νέα τεχνολογικά δεδομένα, όπως είναι τα ακουστικά βιβλία που φορτώνονται και μουσική, την οποία οι χρήστες μπορούν να φορτώσουν σε συσκευές MP3 ή τα διαδραστικά εκπ/κά προγράμματα, είναι μεγάλη.

⁸ Σήμερα οι επισκέπτες στις προηγμένες βιβλιοθήκες του εξωτερικού περνούν τον χρόνο τους διαβάζοντας στη βιβλιοθήκη, ακούγοντας μουσική, δουλεύοντας και μελετώντας και συχνά παίρνουν μαζί τους και τον φορητό υπολογιστή για να χρησιμοποιήσουν το ασύρματο δίκτυο.

προοδευτική εγκατάλειψη του παραδοσιακού μοντέλου μάθησης, σύμφωνα με το οποίο ο εκπαιδευτικός είναι ο πομπός της γνώσης, η γνώση αυτοσκοπός, το ένα εγχειρίδιο και η απομνημόνευση το εργαλείο και το μέσο μάθησης αντίστοιχα, αντικαθίστανται από μια νέα αντίληψη. Σύμφωνα με τη νέα αντίληψη για τη μάθηση η γνώση οικοδομείται, ο εκπαιδευτικός δρα ως συντονιστής στις μαθητικές δραστηριότητες, ο μαθητής οικοδομεί ενεργά τη γνώση και υπάρχει θετική στάση στην αυτομόρφωση. Απαραίτητο στοιχείο για την επιτυχία αυτού του μοντέλου είναι η ύπαρξη ΣΒ (Μοσχόπουλος & Στοϊδης, 2007).

Η Σχολική Βιβλιοθήκη είναι όργανο που τροφοδοτείται στρατηγικά από το εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και το ανατροφοδοτεί, με στόχο την αρωγή του εκπαιδευτικού προγράμματος και την καλλιέργεια της παιδείας γενικότερα. Αποτελεί κεντρικό εκπαιδευτικό τμήμα του σχολείου και υποστηρίζει την προσπάθεια του σχολείου να διαμορφώσει πολίτες που συμμετέχουν στα κοινά και κοινωνικά δρώμενα, βοηθώντας τους να αναπτύσσουν μέσα στο σχολικό περιβάλλον γνώσεις και δεξιότητες που απαιτεί η σύγχρονη κοινωνία.

Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, πιστεύουμε, όπως τονίζεται και στο μανιφέστο της IFLA/Unesco (2006), ότι **η σχολική βιβλιοθήκη πρέπει να συμμετέχει ενεργά σε οποιαδήποτε μακροχρόνια στρατηγική βελτίωσης του μορφωτικού επιπέδου, γραμματισμού, εκπαίδευσης, παροχής πληροφόρησης, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.** Μια πολιτική αξιοποίησης των ΣΒ στην εκπαιδευτική πράξη θα απέβαινε και γενικότερα προς όφελος της τοπικής κοινωνίας.

Τα τελευταία χρόνια, μια ελπίδα άρχισε να διαφαίνεται στην ελληνική δευτεροβάθμια και πρωτοβάθμια εκπαίδευση με τα ανανεωμένα προγράμματα σπουδών, τα λεγόμενα ΔΕΠΠΣ (ΥΠΕΠΘ, 2003) και την προεξαγγελτική τουλάχιστον στήριξή τους από μέρους της πολιτείας. Η ΣΒ φάνταζε ως ιδανικός αγωγός αυτής της αλλαγής. Άλλωστε, θεσμός από τη δεκαετία του '60 σε άλλες χώρες, δημιουργήθηκε για να στηρίζει τις νέες εκπαιδευτικές τάσεις -ατομική μάθηση, μέθοδος πρότζεκτ, χρήση πολλαπλών πηγών- και τα τελευταία χρόνια συνεπικουρείται από τα νέα εκπαιδευτικά μέσα, οπτικοακουστικό υλικό, πολυμέσα, ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης. Είναι αδιαφιλονίκητο γεγονός, βέβαια, ότι οι Σχολικές Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο και αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα. Ωστόσο, οι δυνατότητες και οι προοπτικές ανάπτυξης χάρη στις Νέες Τεχνολογίες είναι πολύ σημαντικές, αν υπάρξει η σχετική πολιτική βούληση. Γι' αυτό απαιτείται, όπως ορίζει η IFLA/Unesco (2006), επαρκής και συνεχής χρηματοδότηση για εκπαιδευμένο προσωπικό, υλικό, τεχνολογίες και εγκαταστάσεις. Για να εξασφαλιστεί ο συντονισμός των βιβλιοθηκών και η συνεργασία ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, διαχειριστές και άλλες επαγγελματικές ομάδες σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή και διεθνές επίπεδο, πέρα από την υποστήριξη των τοπικών αρχών, πρέπει να υποστηρίζεται με ειδική νομοθεσία και πολιτικές.

Για το σκοπό αυτό, ωστόσο, απαιτείται ρητά εκφρασμένη πολιτική, μακροπρόθεσμος σχεδιασμός,

καθαροί και μετρήσιμοι στόχοι, κατάλληλα μέσα και συντονισμός. «Σήμερα, δεδομένου του μεγέθους της ιστορικής αλλαγής, έχουμε ανάγκη από ένα κράτος-‘στρατηγό’ και κανόνες από κοινού αποδεκτούς» (Βελισσάρη, 2008). Επιβάλλεται να αξιοποιήσουμε τη διεθνή εμπειρία, χωρίς δύσκολους και ασύμφορους πειραματισμούς, να εκμεταλλευτούμε ό, τι είναι ωφέλιμο, θετικό και εφαρμόσιμο. Είναι ζήτημα στρατηγικών επιλογών της πολιτισμικής πολιτικής. «Γι' αυτό τον λόγο η πολιτική βούληση έχει την υποχρέωση να μετατρέπεται σε άμεση και υπεύθυνη πράξη αλλά και όλοι οι κοινωνικοί συνομιλητές της θα πρέπει να αναλαμβάνουν την ευθύνη των προτάσεών τους, είτε πρόκειται για εκπαιδευτικούς είτε για εκδότες είτε για βιβλιοθηκονόμους» (Ζορμπά, 2001).

Πιστεύουμε πως δεν υπάρχει πιο σύγχρονος, αναγκαίος και πολύπλευρα χρήσιμος τομέας παρέμβασης, υποστήριξης και ενίσχυσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Συνεπώς δεν υπάρχει και δεν μπορεί να υπάρξει σύγχρονο και ψηφιακό σχολείο, χωρίς πλήρως λειτουργούσα σχολική βιβλιοθήκη με αποκλειστικά υπεύθυνο. Μένει η πολιτεία να συνειδητοποιήσει ότι οι σωστά οργανωμένες και στελεχωμένες ΣΒ αποτελούν **ειδικό εθνικό πλεονέκτημα** και να αναπτυχθεί, χωρίς άλλη καθυστέρηση, μια νέα εθνική πολιτική για τη δημόσια βιβλιοθήκη και την παιδεία, όπου η ΣΒ θα έχει καίριο ρόλο. Ελπίζουμε η Υπουργός να τηρήσει όσα έλεγε σε συνέντευξή της στην Καθημερινή της Κυριακής στις 30-1-2011 (Γιανναράς, 2011): *«Οι βιβλιοθήκες δημόσιες, δημοτικές, σχολικές, ακαδημαϊκές πρέπει να αποτελέσουν κόμβους ενός εθνικού δικτύου με πρόσβαση όλων σε όλα, ενώ ταυτόχρονα η καθεμία πρέπει να είναι ένας «κοινωνικοποιημένος χώρος γνώσης» πόλος έλξης των πολιτών. Τα τεράστια υπαρκτά οικονομικά προβλήματα, τα οποία γνωρίζω, δεν πρέπει να γίνουν τροχοπέδη ή ταφόπλακα αυτής της προσπάθειας».*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ασκητή, Β. (2007), 'Σχολικές βιβλιοθήκες του ΥΠΕΠΘ: λειτουργικές όψεις και προοπτικές ανάπτυξης', *Πρακτικά 16ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιά. Διαθέσιμο στο http://libconf2007.unipi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=28, ανακτήθηκε στις 20/2/2011.

Βελισσάρη Κ. (2008), «Για μια δυνατή πολιτική βιβλίου», *ένθετο Βήμα Ιδεών, εφημερίδα Βήμα* (τ.19), αναδημοσίευση στο Newsletter ΕΚΕΒΙ Ειδική έκδοση 10/11/ 2008. Διαθέσιμο στο <http://www.ekebi.gr>, ανακτήθηκε στις 12/2/2011.

Γεωργοπούλου, Β. (2007), «Σύγχρονες προκλήσεις στη διοίκηση της βιβλιοθήκης», *Πρακτικά 16ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιά. Διαθέσιμο στο http://libconf2007.unipi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=28, ανακτήθηκε στις 20/4/2011.

Ζορμπά, Μ. (2001), «Βιβλιοθήκες, 'Το ψηφιακό μέλλον είναι πια παρόν'», *Τα Νέα*, 27/1/2001, διαθέσιμο στο http://www.mzorba.gr/mz_ta_nea/%3F%3F%20%3F%3F%3Fa%3F%3F%20%B5%3F%3F%3F%3F%20e%3F%3Fa%3F%20p%3Fa%20pa%3F%3F%3F.htm, ανακτήθηκε στις 20/11/2010.

IFLA/UNESCO (2006), *School Library Manifesto*. Διαθέσιμο στο <http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>, ανακτήθηκε στις 25/10/2009.

Μοσχόπουλος, Α. & Στοϊδης, Π. (2007), *Σχολική Βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο*, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης, Ινστιτούτο Επιμόρφωσης, Περιφερειακό Ινστιτούτο Επιμόρφωσης Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

Ντελόπουλος, Κ. (2005), *Για τις σχολικές βιβλιοθήκες (4+3 κείμενα από βιβλιοθηκονομική άποψη)*, Αθήνα, Gutenberg.

Ομάδα Μελέτης ΠΟΕΒ (Αναστασάκης Μ. κ.ά.), (2004), *Η Σχολική Βιβλιοθήκη στον 21^ο αιώνα: μέσον και τρόπος για τη γνώση* (ολόκληρη η μελέτη). Διαθέσιμο στο <http://www.poev.gr/downloads/sxolikesbibl.pdf>, ανακτήθηκε στις 12-6-2011.

Παπαγιαννακοπούλου, Όλ. (2006), 'Η στρατηγική της Λισσαβόνας: μαθαίνοντας διά βίου, βιβλιοθήκες και νέες τεχνολογίες' στο συνέδριο ΟΕΕΒ *Πληροφοριακή παιδεία: το κλειδί για τη διά βίου μάθηση*, Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/syn/act/006/prog/el1734614.htm>, ανακτήθηκε στις 20/6/2011.

Σεμερτζάκη, Ε. (2006), «Η ιστορία των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα: σύντομη ιστορική αναδρομή», Ίδρυμα Ευγενίδου. Διαθέσιμο στο http://clients.cancom.gr/eugen-events/praktika_semertzaki.doc, ανακτήθηκε στις 25/6/2011.

Σεμερτζάκη, Ε., (2008), 'Συνέντευξη με την κα Leslie Burger', *Συνεργασία*, αρ. 2, διαθέσιμο στο <http://www.goethe.de/synergasia>, ανακτήθηκε στις 11/6/2008.

Τσακαρισιάνος, Γ. (2006), 'Μαθαίνοντας διά βίου Βιβλιοθήκες και νέες τεχνολογίες: η στρατηγική της Λισσαβόνας' στο συνέδριο ΟΕΕΒ *Πληροφοριακή παιδεία: το κλειδί για τη διά βίου μάθηση*, Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/syn/act/006/vort/el1761308.htm>, ανακτήθηκε στις 25/6/2011.

ΥΠΕΠΘ (2003), *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών, Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την Υποχρεωτική Εκπ/ση*, Τόμ. Α' (ΦΕΚ τεύχος Β', αρ. φύλλου 303/13-03-03).

ΥΠΕΠΘ. Διεύθυνση ΣΕΠΕΔ. (2009^α), *Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη στελέχωση των νέων βιβλιοθηκών σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης* (3-6-2009, αρ. πρωτ. 64767/Γ7).

ΥΠΕΠΘ. Διεύθυνση ΣΕΠΕΔ, (2009β), *Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη στελέχωση των νέων βιβλιοθηκών σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης* (7-9-2009).